

MINISTR I SPISOVATEL

Milan Uhde (*1936)

Milan Uhde ve svých pamětech píše, že když se 28. července 1936 narodil, probíhala zkouška zatemňovacího systému, součást přípravy na nepřátelské bombardování. Byla celostátní, takže se týkala i rodného Brna, se kterým Uhde spojil celý svůj, byť s krátkými odskoky do Prahy.

V Brně vyrůstal v měšťanském prostředí, rodiče byli právníci. Dětství poznamenaly rasové zákony, matka byla poloviční Židovka, což přineslo nejistotu a tíseň, od které se však rodiče snažili malého Milana uchránit. I tak se tyto roky projeví na vážné a hloubavé povaze mladého Milana, posléze pana Uhdeho, dramatika, básníka, esejisty, disidenta a po roce 1989 také politika.

Dalo by se proto říci, že Uhde je svým ustrojením v českých poměrech druhé poloviny 20. století neobvyklý druh literárního tvůrce. Je to – a on to dobře ví a v pamětech se k tomu na mnoha místech hlásí – konzervativce, pedant a puntičkář, protiklad bohéma. Ne že by v tom byl v české literatuře výjimečný, jeho přátelé Klíma, Vaculík, Kohout, ba i Havel jsou (byli) v rozličné míře založeni podobně, ale v takové koncentraci, čistotě a upřímnosti, jak je tomu u Uhdeho, se to jen tak nevidí. Tato dispozice, která se snad i fyzicky projevuje k patosu tendujícím rétorickým projevem, je však zajímavě narušována sklonem k intelektuálnímu nonkonformismu, kreativitou a silnou paličatostí, jež se mu postará o to, aby svůj život zas tak měšťácky a moralistně vést nemohl, i když by třeba chtěl.

Po maturitě na gymnáziu roku 1954 vystudoval na brněnské filozofické fakultě češtinu a ruštinu a literární vědu, promoval v roce 1958. Mezitím proběhly roku 1956 takzvané maďarské události, které prý změnily Uhdeův pohled na komunismus a systém, jenž ke své obraně potřebuje tanky. Do té doby ho bylo možné počítat mezi přesvědčené svazáky, byť v jeho případě se nikdy nedalo mluvit o nějakém entuziasmu. Už během studií psal nejrůznější texty, především tedy básně: debutoval v roce 1962 básnickou sbírkou Lidé z přízemí, jež patřila do proudu civilistní poezie, která přišla po poezii militantní. V té době už byl dva roky redaktorem Hosta, brněnského „*Revue of Books*“, kde byl kolegou básníkům Janu Skácelovi, Oldřichu Mikuláškově a literárnímu kritikovi Olegu Susovi, kterého považoval za svého guru. V 60. letech Uhde vydával knihy různých žánrů, především poetických, básně, písňové texty, povídky často alegorického typu (Záhadná věž v B.), a především stále více a více v sobě nacházel talent dramatický. Jeho divadelní rozhlasové hry vycházely povětšinou z principů absurdního divadla, doplněné politickou

satirou. Nejznámější hrou se stala hra Král Vávra z roku 1964, v níž se již o slovo hlásil kritický intelektuál, jenž se střetne s režimem.

Časopis Host byl zakázán v roce 1970 a Uhde oficiálně roku 1972. O dva roky později mu režiséři Peter Scherhauser a Zdeněk Pospíšil z divadla Husa na provázku (tehdy už bez Husy) nabídli inkognito spolupráci, jež spočívala v tom, že pro ně zdramatizuje známé literární předlohy: Páralovu Profesionální ženu, Mrštíkovu Pohádku máje a Olbrachtova Nikolu Šuhaje loupežníka. Ten se pod titulem Balada pro banditu stal jedním z nejúspěšnějších provázkových představení a v podobě filmového muzikálu nabyt podob téměř kultovních – aniž by kdo věděl, kdo je autorem libreta. Zakázaný spisovatel se v těch letech postupně sblížoval s pražským okruhem podobně postižených autorů, s nimiž si při pravidelných setkáních vyměňoval a předčítal texty. Podepsal Chartu 77 a zapojil se do disidentských činností.

Po listopadu 1989 Milan Uhde nastoupil do politických funkcí, neboť se na to přece jen ze všech spisovatelů nejlépe svým typem hodil. Byl ministrem kultury, poslancem za ODS, jako první předseda parlamentu pozdravil nově vzniklou Českou republiku 1. 1. 1993 projevem Dobrý den. Jeho politický názor se vyvíjel od obdivu k Václavu Klausovi, jemuž byl, jak řekl, ochoten skočit pro pivo, k jeho umírněné kritice. Koncem 90. let se s ODS rozešel a odešel i z politiky. Přednášel na DAMU a věnoval se tomu, v čem se cítí nejlépe, psaní a divadlu. A svému Brnu.

Autor textu Jiří Peňás